

Nedá sa povedať, že by sa v revolučnom období zmenila syntax alebo ortografia – v podstate zostali nedotknuté. Hlavným znakom nového jazyka je oprášenie mŕtvych alebo odumierajúcich slov a zavedenie veľkého množstva neologizmov, ktoré sa stali základom moderného jazyka administratívy, ak už vynecháme terminológiu spätú so „straníckym“ politickým životom. V prepadlisku dejín postupne mizli termíny súvisiace s feudalizmom.

Nepochybne najvýznamnejším fenoménom však bolo, že jestvujúce slová dostávali v revolučnom období nové významy vyjadrujúce pocity más, dovtedy neznáme v takom rozsahu a v takej oblasti. „Vlasť“, „sloboda“, „rovnosť“, „demokracia“, „národ“ – každé z týchto slov sa stalo programovým heslom, ktoré malo svet hneď a zaraz pretvoriť. A v skutočnosti aj – aspoň čiastočne – pretvorilo. Ako je to teda s jazykom, cez ktorý sa prevalila revolúcia: uchránil sa pred jej pôsobením, alebo sa zlomil pod jej náporom, či skôr sa zachránil a dal v sebe vyklíčiť pretrvávajúce zárodoky? Revolúcia vniesla novoty do frazeologickej vrstvy jazyka, ale zachovala tradičné kvality a nepretržitosť v základnej vrstve.

Zveličené novátorstvo však budilo smiech. Niekedy zlostný a ironický, inokedy zasa zdravý, zosmiešňujúci horlivcov, plný očistného humoru, hoci adresáti ho zaiste ťažko znášali.

Noviny Jakobínsky sabat, ktoré nepatrili práve k stúpencom zmien, parodovali napríklad revolučný jazyk v ľúbostnom vyznaní:

„Hneváte sa na mňa, ó, krutá krasotinka; či tak robíme človeku, ktorého srdce ste spartajnilí? Žeby ste sa sprisahali proti môjmu nešťastiu? Lenže to by bol nekoništný postoj. Ráďte úvodom uzavrieť a zbaviť sa tej aristokratickosti, lebo sa zdá, že práve ona škodí láske šťastného páru, ktorý doteraz živil v sebe revolučné city. Zdalo sa, že dávate hlas mne a že len ja som pre Vás voliteľný spomedzi občanov, ktorých zaktivizovali Vaše pôvaby a ktorí sa dostali do agendy Vášho srdca...“ A tak ďalej, a tak ďalej.

Príkladom neologizmov, síce ťažko preložiteľným, ale jedným z najcharakteristickejších, je slovo, ktoré vzniklo hneď po krvavej masacre v septembri 1792; vtedy sa začalo používať medzi celkom bežnými výrazmi slovo „septembrizovať“ spolu s rozličnými odvođeninami, ako napríklad „odseptembrizovať“ niekoho alebo celú skupinu. Problém s prekladom spočíva v tom, že francúzske *septembriser* je zloženina zo slov *septembre* a *briser* – lámať, ničiť.

Neologizmy napokon nepredstavovali hlavný prúd, hoci tvorili jeho *couleur locale*. Významnejšie posuny a zvraty zasiahli základné slová, ktoré vytyčovali generálnu líniu zmien. Zastavme sa pri jednom z nich, napríklad pri slove „demokracia“, ktoré v čase revolúcie prekonávalo najrozličnejšie metamorfózy. Isteže, Francúzska revolúcia nevymyslela pojem „demokracia“. Vo svojom obdivе k antike, vtedajšej inšpirácii filozofov a politikov, siahla však aj – ba azda najmä – po rétorike, v ktorej bol tento pojem veľmi frekventovaný, pravda, s celkom iným významom ako v predstavách revolucionárov. Veď ani Francúzsko na konci 18. storočia ničím nepripomínalo štátne formy gréckej demokracie; pojem začal žiť vlastným životom. Lenže čo to značí, „začal žiť vlastným životom“? Ide tu o prispôbienie pojmu novému modelu spoločenskej skutočnosti, alebo aj – a či najmä! – o doťahovanie skutočností, aby zapadla do nových tvarov.

Antické tradície umožňovali čerpať z dvoch jazykových klenotníc: z gréckej a z latinskej. A obidve sa aj využívali; aj kmeň *populus* aj kmeň *demos*, každý sa stal základom tvorenia paralelného, ale nie vždy totožného aparátu pojmov v oblasti spoločensko-politického myslenia.

Pojem „demokrat“ sa odrazu začal chápať ako obyčajný protiklad „aristokrata“. Na podobnej opozícii fungovali termíny „demokracia“ a „aristokracia“. Špecifikovali sa najmä na podklade antagonizmu; keďže skúsenosť a cit napovedali, čo je a akú úlohu v spoločnosti

hrá aristokrata už bolo s de
„aristokrat“
Avšak pres
každý, kto s
i urodzeného
hoci nie vž
demokratom
z ľudu. Na dr
o bližšie urč
hodným toho

Kto vydáva
nemuselo ísť
spoločenskú
nášho pojmu.
používa. Ak
hodnotením.

Zjednoduše
Marsovom p
zúčtovať s r
republiku ako
a takmer každ

Teraz po pr
situácii nebol
Okrem toho s
narastali. Spol
jedných bola
víťazstvá doko

Zneužívanie
derivát: demag
Ruaulta, ktorý
už len Caligula
osemsto alebo
troma či štyrm

Môžeme te
„demokrat“ k
ských vrstiev, l

Ruault pri c
kratmi: udalos
demokrata sto
najvšeobecnejš
meradlom nove

Všimnime si

Zaiste, ani ti
ich skúmali fil
jazyka je mnoh
obdobím Franc

Najnovšie hi
tých čias aj cez